

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต (การปกครองท้องถิ่น) ในมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา และเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนของหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต (การปกครองท้องถิ่น) ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

โดยใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการวิจัย สำหรับการเก็บรวบรวม ข้อมูลจากประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1. อาจารย์ผู้สอนที่สอนในหลักสูตรหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต(การปกครองท้องถิ่น)ที่ทำการสอน จำนวน 10 ท่าน

2. นักศึกษาที่เรียนในหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต(การปกครองท้องถิ่น) ตามโครงการความร่วมมือทางวิชาการกับกรมการส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น รุ่นที่ 1 จำนวน 136 คน แล้วสุ่มตัวอย่างแบบง่ายโดยใช้วิธีจับฉลากรายชื่อ

3. คณะกรรมการบริหารหลักสูตร 7 ท่าน ประกอบด้วย รองอธิการบดีฝ่าย วิชาการ ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์ ผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต(การปกครองท้องถิ่น) และท้องถิ่น จังหวัดนครสวรรค์ ,อุทัยธานี และชัยนาท

สรุปผลการศึกษา

จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สามารถสรุปผลการศึกษา ได้ดังนี้

1. สภาพการเรียนการสอนหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต(การปกครองท้องถิ่น) ของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ จากการประเมินผลทั้งอาจารย์ผู้สอนและนักศึกษา พบว่า สภาพการเรียนการสอนของหลักสูตร มีการปฏิบัติโดยเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยแต่ละด้านจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ สภาพบุคลิกลักษณะของอาจารย์ ผู้สอน สภาพด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับนักศึกษาในความเห็นของนักศึกษา สภาพ เตรียมการสอน สภาพด้านหลักสูตร สภาพด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับนักศึกษาใน

2.สภาพปัญหาการเรียนการสอนของหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต(การปกครองท้องถิ่น)

ตามความเห็นของอาจารย์ พบว่าปัญหาการเรียนการสอนของหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรจะมีปัญหาที่อยู่ในระดับน้อยและน้อยที่สุด ซึ่งอาจารย์ผู้สอนเห็นว่าเป็นปัญหาที่อาจก่อให้เกิดปัญหาต่อการเรียนการสอนหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต(การปกครองท้องถิ่น) ได้แก่ นักศึกษาไม่กระตือรือร้นในการเรียน สถาบันขาดแหล่งวิชาการสนับสนุน และเวลาเรียนหนักเกินไป(3 วิชา/วัน) และนอกจากนี้ปัญหาที่อาจารย์ผู้สอนเห็นว่าน้อยที่สุด ได้แก่ ห้องเรียนไม่เพียงพอ

ตามความเห็นของนักศึกษา พบว่าปัญหาการเรียนการสอนของหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรจะมีปัญหาที่อยู่ในระดับน้อยและน้อยที่สุด มีปัญหาที่อยู่ในระดับมากได้แก่ เวลาเรียนหนักเกินไป (3วิชา/วัน) ปัญหาที่อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ นักศึกษาไม่กระตือรือร้นในการเรียน ส่วนข้ออื่นๆ จะอยู่ในระดับน้อยและน้อยที่สุด และปัญหาที่นักศึกษาเห็นว่าน้อยที่สุด ได้แก่ ก่อนสอนผู้สอนไม่ได้ทำความเข้าใจในขอบข่ายของหลักสูตร

3.แนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต(การปกครองท้องถิ่น)

3.1 อาจารย์ผู้สอน เห็นว่าแนวทางการพัฒนาทางการใช้หลักสูตร มีวิธีในการพัฒนาที่ต้องการ คือ จัดสรรโควตาศึกษาต่อในระดับปริญญาเอกทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์ ส่วนการพัฒนาด้านการผลิตหรือการใช้สื่อประกอบการสอน การใช้วิธีการศึกษาดูงานและประชุมสัมมนา แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และในการพัฒนาด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียน ใช้วิธีการศึกษาดูงาน

3.2 นักศึกษากลุ่มตัวอย่าง เห็นว่าแนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนของหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต(การปกครองท้องถิ่น) คือ การศึกษาดูงานในสถานที่จริงที่เกี่ยวข้องกับการบริหารท้องถิ่น การจัดสัมมนาเชิงวิชาการเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากประสบการณ์ และถ้าหากเป็นไปได้ควรมีกิจกรรมต่างๆ เหล่านี้ให้นักศึกษาทั้งรุ่นกระทำร่วมกันเพื่อเป็นการสร้างความสนิทสนมคุ้นเคยกันและกันเป็นการสร้างเครือข่ายไว้ติดต่อประสานงานในอนาคต

3.3 คณะกรรมการบริหารหลักสูตร เห็นว่าหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต(การปกครองท้องถิ่น) ควรจะพัฒนาด้านต่างๆ สรุปได้ดังนี้

3.3.1 พัฒนาการเรียนการสอนให้มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับการปฏิบัติงานจริง (ในขณะที่เรียน)มากขึ้น

3.3.2 มีกิจกรรมการพัฒนางานในหน้าที่ปัจจุบันของผู้เรียน ควบคู่ไปกับการเรียน โดยกิจกรรมการพัฒนางานนั้นจะต้องพยายามใช้หลักการทฤษฎี

3.3.3 ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และยอมรับร่วมกันสร้างความร่วมมือในการเรียนการสอน

3.3.4 สนับสนุนการนำเอาเทคโนโลยีมาส่งเสริมสนับสนุนการเรียนการสอน

3.3.5 กำนุคกลางที่มีความชำนาญมาสอน

3.3.6 ค้นหาเนื้อหาที่เหมาะสมนอกเหนือจากหนังสือตำราหลักของกรมแพรงในการเรียนการสอน

3.3.7 สร้างบรรยากาศในการเรียนการสอนให้จริงจัง

3.3.8 นำกิจกรรมมาประกอบการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดการปฏิบัติจริงในสถานการณ์

3.3.9 สร้างความสามัคคีในการเรียนการสอนให้เกิดระบบการประสานงานที่ดี

3.3.10 ปรับปรุงหลักสูตรให้ทันต่อเหตุการณ์สถานการณ์จริงที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

3.3.11 การประสานงานระหว่างกรมการส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ท้องถิ่นจังหวัดและมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ใกล้ชิดยิ่งขึ้น

3.3.12 ท้องถิ่นจังหวัดน่าจะเป็นผู้กระตุ้นให้ อปท.มาศึกษามากกว่าที่เป็นอยู่

3.3.13 ให้ความใกล้ชิด จริ่งจ้งกับการเรียนการสอนไม่ปล่อยปละละเลย

3.3.14 จัดกิจกรรมตามลักษณะวิชา และให้มีภาคปฏิบัติมากขึ้น

3.3.15 ในการจัดตารางเรียนควรให้มีความเหมาะสมกับห้วงเวลาของหลักสูตร เพื่อเอื้อต่อผู้เรียนให้สามารถรับได้ตามสมควร และปรับตัวได้ทันกับการรับรู้วิชาต่างๆ ซึ่งผู้เรียนจะได้ไม่ท้อแท้ก่อนการัน อันจะส่งผลให้เกิดความสำเร็จของโครงการนี้ต่อไป

3.3.16 ควรศึกษาทบทวนว่าการจัดการเรียนการสอนแบบบลิคคอร์สกับการเรียนการสอนในระยะยาวตลอดภาคเรียนตามปกติ อย่างไร้เกิดประสิทธิภาพมากกว่ากันแล้ว พัฒนาปรับปรุงเลือกแนวทางที่ดีที่สุด

3.3.17 ควรศึกษาทบทวนว่าการจัดการเรียนการสอนแบบกลุ่มใหญ่ขนาด 70 -80 คน กับการจัดกลุ่มเล็กลงเพื่อให้ นักศึกษา มีบทบาทในการมีส่วนร่วมมากขึ้น โดยอาจจะจัดในบ้าง

อภิปรายผลการวิจัย

1.สภาพการเรียนรู้การสอนหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต(การปกครองท้องถิ่น) ของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ จากการประเมินผลทั้งอาจารย์ผู้สอนและนักศึกษา พบว่า สภาพการเรียนรู้การสอนของหลักสูตร มีการปฏิบัติโดยเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก ในด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้

1.1 สภาพบุคลิกของอาจารย์ผู้สอน จากผลการศึกษาปรากฏว่านักศึกษา มีการประเมินในด้านบุคลิกลักษณะของอาจารย์อยู่ในระดับปฏิบัติมากที่สุด ถือว่าเป็นสิ่งที่ดีเนื่องจาก อาจารย์ผู้สอนถือเป็นแบบอย่างที่มีของนักศึกษา และการที่อาจารย์ผู้สอนมีบุคลิกภาพที่ดีจะเป็นตัวช่วยให้นักศึกษาเกิดความเชื่อถือศรัทธาในตัวผู้สอน ทำให้ผู้เรียนมีความตั้งใจและเชื่อฟังในการสอนของอาจารย์ ซึ่งอาจารย์ผู้สอนจะต้องมีการพัฒนาบุคลิกภาพและมีการปรับตัวให้เข้ากับ ความทันสมัยและเทคโนโลยีให้มีความเหมาะสมกับการเป็นอาจารย์ในระดับอุดมศึกษา ซึ่งมีความสอดคล้องกับ สมิตร์ คุณากร (2533:132) และอำนาจ จันทรแป้น (2532 : 7) ที่ได้กล่าวว่า ในเรื่องของหลักสูตรสิ่งที่สำคัญที่สุดขั้นต้นหนึ่งคือ การนำหลักสูตรไปใช้และผู้ที่มีความสำคัญกับการ นำหลักสูตรไปใช้มากที่สุดคือ ครูผู้สอน หลักสูตรจะยังไม่สัมฤทธิ์ผลถ้าปราศจากการสอนของ ครู ครูเป็นตัวจักรสำคัญที่สุดในการนำ หลักสูตรไปใช้ การเอาใจใส่ต่อการสอน การสอนให้ สอดคล้องกับความมุ่งหมายของ หลักสูตร การเลือกวิธีการสอนที่เหมาะสมกับนักเรียน เหล่านี้เป็น ปัจจัยที่จะชี้ชะตาของหลักสูตร และสอดคล้องกับการศึกษาของ ญัฐฐินี ศรีวงศ์ตระกูล(2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวใน สถาบันราชภัฏ : กรณีศึกษาสถาบันราชภัฏนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่า สภาพการเรียนรู้การสอนโปรแกรมวิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ของสถาบันราชภัฏนครราชสีมา มีการปฏิบัติในระดับมาก ในด้านบุคลิกลักษณะของอาจารย์ผู้สอน เช่นกัน

1.2 สภาพด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับนักศึกษาในความเห็นของอาจารย์ และนักศึกษา จากผลการศึกษาปรากฏว่าด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับนักศึกษาใน ความเห็นของอาจารย์ อยู่ในระดับปฏิบัติมาก และในความเห็นของนักศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด อาจเนื่องมาจากอาจารย์ผู้สอนได้ให้ความเป็นกันเองกับนักศึกษาและมีความเข้าใจ ธรรมชาติของนักศึกษา(รปศ.สถ.) ว่าเป็นบุคลากรท้องถิ่นที่มีอายุแตกต่างกันประกอบกับการเรียน

1.3 สภาพเตรียมการสอน จากผลการศึกษาปรากฏว่านักศึกษาในกลุ่มตัวอย่าง ประเมิน การเตรียมการสอนของอาจารย์อยู่ในระดับการปฏิบัติมากที่สุดเกือบทุกด้าน ยกเว้นการปฏิบัติอยู่ ในระดับปฏิบัติมาก คือ เรียงตามลำดับของเนื้อหาวิชาอย่างเป็นขั้นเป็นตอน แนะนำเอกสาร ประกอบการค้นคว้าในรายวิชาให้นักศึกษาทราบ และการมีส่วนร่วมของนักศึกษาในการวางแผน การเรียน อยู่ในระดับปฏิบัติปานกลาง ดังนั้นอาจารย์ผู้สอนจำเป็นต้องตระหนักและให้ ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของนักศึกษาในเรื่องนี้มากขึ้น เพราะการเรียนการสอนแนวใหม่ใน ปัจจุบัน คือการให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง หรือเน้นการมีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ ศรีวิไล ดอกจันทร์ (อ้างในสนั่น ศรีกอก, 2540: 26) ได้กล่าวว่า ไม่ว่าจะเป็นครูมานาน มี ประสบการณ์ และความสามารถเพียงใดก็ตาม สิ่งที่เขาไม่ได้ในอาชีพครูก็คือ การเตรียมการ สอน ความแตกต่างกัน มีเพียงว่าจะเตรียมในลักษณะใดเท่านั้น ครูที่มีประสบการณ์มากอาจ เตรียมวิธีหนึ่ง ครูที่ไม่คุ้นเคยกับการสอนอาจจะต้องเตรียมอีกวิธีหนึ่ง การเตรียมการสอนไว้ ล่วงหน้าเป็นหลักประกันที่ดีว่า ครูและนักเรียนจะใช้เวลาในการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ ตามจุดหมาย

1.4 สภาพด้านหลักสูตร จากผลการศึกษาปรากฏว่ามีการปฏิบัติอยู่ในระดับปฏิบัติมาก แต่ให้ความสำคัญต่อการเน้นคุณธรรมจริยธรรม เน้นประโยชน์ส่วนรวม เน้นทักษะ ความสามารถและเต็มใจร่วมแก้ปัญหาสังคม ยกเว้นเน้นจรรยาบรรณที่ส่งเสริมความรับผิดชอบ ต่อสังคม มีสภาพที่มีระดับปฏิบัติปานกลาง กรณีนี้ควรจะต้องให้การพัฒนาเน้นการ ส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมให้มากกว่านี้ด้วยเหตุผลว่านักศึกษา (รปศ.สถ.) เป็นบุคลากรของ ท้องถิ่นประกอบด้วยผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ในองค์กรปกครองท้องถิ่น ซึ่งมีบทบาทอย่างยิ่งต่อการ พัฒนาท้องถิ่นถ้าบุคคลเหล่านี้ขาดความตระหนักต่อความรับผิดชอบต่อสังคมแล้วอาจก่อให้เกิด ผลเสียในการบริหารหรือปฏิบัติหน้าที่ในท้องถิ่นได้ ซึ่งการที่จะสร้างจิตสำนึกที่ก่อให้เกิดความตะ หันงอกต่อสังคมนั้นจำเป็นต้องอาศัยทั้งตัวหลักสูตรเองและตัวอาจารย์ผู้สอนตามที่ สิริเลิศ กระแสชัย

1.5 สภาพด้านการดำเนินการสอนและวิธีการสอน จากผลการศึกษาปรากฏว่า นักศึกษามีการประเมินการดำเนินการสอนและวิธีสอนของอาจารย์ อยู่ในระดับปฏิบัติมาก แต่มีบางประเด็นที่ต้องมีการปรับปรุงเนื่องจากการประเมินแล้วอยู่ในระดับปานกลาง เช่น การสอน โดยให้นักศึกษาอ่าน/ศึกษาด้วยตนเองจากเอกสารประกอบการสอน การใช้อำนาจสั่งการให้นักศึกษาปฏิบัติตาม เนื่องจากว่านักศึกษาที่เรียนในหลักสูตรนี้ไม่ค่อยมีเวลาในการอ่านหนังสือ และมีอายุมากแล้วถ้าใช้วิธีการสอนโดยให้นักศึกษาอ่าน/ศึกษาด้วยตนเองจากเอกสารประกอบการสอนมักจะไม่ได้ผล ควรจัดการเรียนการสอนแบบบรรยายโดยมีสื่อประกอบมักจะ ได้ผลดีกว่า ซึ่งสอดคล้องกับที่สุกัญญา บุรณเดชาชัย (2531) ได้ศึกษาถึงแนวทางการ พัฒนาการเรียนการสอนนิเทศศาสตร์ในวิทยาลัยครู พบว่าด้านการดำเนินการสอนก็อยู่ในระดับ ปานกลาง เช่นเดียวกัน

1.6 สภาพด้านการวัดผลและประเมินผล จากผลการศึกษาปรากฏว่าอาจารย์ผู้สอน ประเมินผลการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อตามความเห็นของอาจารย์ผู้สอน พบว่าข้อที่จัดว่ามีการปฏิบัติอยู่ในระดับปฏิบัติมากที่สุดมีเพียงข้อเดียว คือ วัดผลและประเมินผล ปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษาในการทำกิจกรรมกลุ่ม สำหรับสภาพการเรียนการสอนด้านการ วัดผลและประเมินผลที่เน้นการวัดผลและประเมินผลด้านความรู้ ใช้เกณฑ์การตัดเกรดแบบอิง กลุ่ม มีสภาพการปฏิบัติอยู่ในระดับปฏิบัติน้อย สาเหตุหนึ่งที่อาจารย์ผู้สอนไม่นิยมใช้วิธีการวัด และประเมินผลด้วยวิธีเน้นการวัดผลและประเมินผลด้านความรู้ ใช้เกณฑ์การตัดเกรดแบบอิงกลุ่ม อาจมาจากผู้เรียนที่เป็นกลุ่มที่มีประสบการณ์ในการทำงาน มีอายุค่อนข้างมากมีทั้งดำรงตำแหน่ง ผู้บริหารและข้าราชการ เจ้าหน้าที่ขององค์การปกครองท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ สจัด อหฺรอนท์ (2532 : 104) กล่าวถึงการประเมินผลการเรียนการสอนว่าหมายถึง การ ตรวจสอบผลผลิต (Output) ว่าได้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามจุดประสงค์ที่ได้กำหนดไว้เพียงใด เช่น การประเมินด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านทักษะ ด้านเจตคติและค่านิยมโดยการประเมิน ผลงาน จากการทำกิจกรรม จากการทดสอบความรู้หลังการสอน หรือจากการสรุปความเข้าใจของ ผู้เรียน

1.7 สภาพด้านสื่อประกอบการสอน จากผลการศึกษาปรากฏว่าสภาพปัจจุบันด้านสื่อประกอบการสอน มีการปฏิบัติโดยพิจารณาจากค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าสภาพด้านสื่อประกอบการสอนมีระดับการปฏิบัติแบ่งได้ 2 ระดับ คือ มาก และปานกลาง อาจพิจารณาได้จากตัวนักศึกษาเองที่เป็นกลุ่มใหญ่เกินไปบางครั้งสื่อประกอบการสอนที่นำมาไม่มีความเหมาะสมกับกลุ่มขนาดใหญ่ หรือการเกิดจากการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ เครื่องคอมพิวเตอร์ไม่สามารถใช้งานได้เต็มที่ ถึงแม้ว่าสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่จะช่วยให้การเรียนการสอนของครูเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ก็คือการใช้สื่อการเรียนการสอนอย่างหลากหลาย สื่อการสอนจะช่วยให้เกิดแรงจูงใจแก่ผู้เรียน ช่วยให้ครูประหยัดเวลาในการสอน ทำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจได้ง่ายขึ้น ซึ่งก็สอดคล้องกับคำกล่าวของเศวานิต เสาถนันทสมทรง อัสวกุล และคณะ (2539) ได้ทำการวิจัยถึงความต้องการด้านการเรียนการสอนและบริการด้านต่าง ๆ ของนักศึกษาภาคปกติและกศ.บป.สถาบันราชภัฏนครราชสีมาผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีความต้องการด้านการเรียนการสอนในด้านต่าง ๆ มีความต้องการใช้สื่อที่เหมาะสม/ทันสมัยประกอบการสอน ในระดับมากเช่นเดียวกัน

2.สภาพปัญหาการเรียนการสอนของหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต(การปกครองท้องถิ่น)

ตามความเห็นของอาจารย์ พบว่าปัญหาการเรียนการสอนของหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรจะมีปัญหาที่อยู่ในระดับน้อยและน้อยที่สุด ซึ่งอาจารย์ผู้สอนเห็นว่าเป็นปัญหาที่อาจก่อให้เกิดปัญหาต่อการเรียนการสอนหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต(การปกครองท้องถิ่น) ได้แก่ นักศึกษาไม่กระตือรือร้นในการเรียน สถาบันขาดแหล่งวิชาการสนับสนุน และเวลาเรียนหนักเกินไป(3 วิชา/วัน) และนอกจากนี้ปัญหาที่อาจารย์ผู้สอนเห็นว่าน้อยที่สุด ได้แก่ ห้องเรียนไม่เพียงพอ

ตามความเห็นของนักศึกษา พบว่าปัญหาการเรียนการสอนของหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรจะมีปัญหาที่อยู่ในระดับน้อยและน้อยที่สุด มีปัญหาที่อยู่ในระดับมากได้แก่ เวลาเรียนหนักเกินไป (3วิชา/วัน) ปัญหาที่อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ นักศึกษาไม่กระตือรือร้นในการเรียน ส่วนข้ออื่นๆ จะอยู่ในระดับน้อยและน้อยที่สุด และปัญหาที่นักศึกษาเห็นว่าน้อยที่สุด ได้แก่ ก่อนสอนผู้สอนไม่ได้ทำความเข้าใจในขอบข่ายของหลักสูตร

จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น อาจพิจารณาได้ว่าสาเหตุของปัญหาน่าจะเกิดจากลักษณะของกลุ่มนักศึกษาเองส่วนหนึ่งที่มีอายุค่อนข้างมากและมีงานประจำทำและต้องใช้เวลามาเรียนในวันหยุดเสาร์อาทิตย์อาจทำให้เกิดการเหนื่อยล้าหรือบางครั้งจำเป็นต้องเรียน 3 วิชา ทำให้หนักเกินไป ประกอบกับนักศึกษาเองขาดการกระตุ้นหรือรื้อฟื้นในการเรียน ส่วนห้องเรียนนั้นไม่เป็นปัญหาเพราะว่าทางมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ได้ดำเนินการไว้อย่างเพียงพอต่อการใช้ดำเนินการเรียนการสอน

3.แนวทางการพัฒนาการเรียนหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต(การปกครองท้องถิ่น) ที่ได้จากข้อเสนอแนะของประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ทั้ง 3 กลุ่ม ประกอบด้วย อาจารย์ นักศึกษา และคณะกรรมการบริหารหลักสูตร ซึ่งมีความสอดคล้องกันเนื่องจากต้องการที่จะพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งต่อตัวนักศึกษา อาจารย์ผู้สอน และมหาวิทยาลัย ไม่ว่าจะเป็นการสนับสนุนทุนการศึกษาในระดับปริญญาเอกทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์ การใช้วิธีการศึกษาดูงานและประชุมสัมมนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ให้มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับการปฏิบัติงานจริง(ในขณะที่เรียน)มากขึ้น จัดกิจกรรมการพัฒนางานในหน้าที่ปัจจุบันของผู้เรียน ควบคู่ไปกับการเรียนโดยกิจกรรมการพัฒนางานนั้นจะต้องพยายามใช้หลักการทฤษฎี ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และยอมรับร่วมกัน สร้างความร่วมมือในการเรียนการสอน สนับสนุนการนำเอาเทคโนโลยีมาส่งเสริมสนับสนุนการเรียนการสอน ในการจัดตารางเรียนควรให้มีความเหมาะสมกับห้วงเวลาของหลักสูตรเพื่อเอื้อต่อผู้เรียนให้สามารถรับได้ตามสมควร และปรับตัวได้ทันกับการรับรู้วิชาต่างๆ ซึ่งผู้เรียนจะได้ไม่ท้อแท้ก่อนการัน อันจะส่งผลให้เกิดความสำเร็จของโครงการนี้ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.จากแนวทางการพัฒนาทางการใช้หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต(การปกครองท้องถิ่น) ที่อาจารย์ผู้สอนต้องการนั้น มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ควรจะส่งเสริมสนับสนุนให้อาจารย์เข้าร่วมประชุมสัมมนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ทั้งในและนอกสถานที่ ทั้งที่จัดเองและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นผู้จัด และในขณะเดียวกันควรจัดหาวารสาร เอกสาร สิ่งพิมพ์ทางรัฐประศาสนศาสตร์ไว้รองรับการค้นคว้า และสุดท้ายควรที่จะต้องมีการให้ทุนวิจัยเพื่อการพัฒนาหลักสูตร เพื่ออาจารย์จะได้พัฒนาตนเองให้มีความรู้ความชำนาญมากขึ้น และเกิดวิสัยทัศน์

2.จากข้อเสนอแนะของนักศึกษา พบว่านักศึกษามีความต้องการที่มีกิจกรรมประกอบการเรียนการสอน เช่น การศึกษาดูงานในสถานที่จริงที่เกี่ยวข้องกับการบริหารท้องถิ่น การจัดสัมมนา

3.จากข้อเสนอแนะของคณะกรรมการบริหารหลักสูตร จะพบว่าข้อเสนอดังกล่าวนั้นอยู่ในลักษณะที่มุ่งเน้นตามนโยบายของกรมส่งเสริมกับมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ที่ต้องการพัฒนาบุคลากรในท้องถิ่นให้ได้รับการพัฒนาตนเองและมีความรู้ความสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาท้องถิ่นและตนเองมีความเจริญก้าวหน้าขึ้น ควรจะต้องประสานความร่วมมือระหว่างผู้แทนกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นกับมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ช่วยกระตุ้นและรณรงค์ประชาสัมพันธ์ให้บุคลากรในท้องถิ่นที่ยังไม่มีวุฒิปริญญาตรีมาศึกษาเพิ่มเติมมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.การเรียนการสอนหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิตเป็นโครงการความร่วมมือทางวิชาการระหว่างกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นกับมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ เป็นโครงการที่ดีควรกำหนดเป็นนโยบายอย่างชัดเจนและมีการรณรงค์อย่างต่อเนื่องเพื่อกระตุ้นให้บุคลากรในท้องถิ่นมีโอกาสพัฒนาตนเอง

2.การวัดและประเมินผลการเรียนสำหรับนักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต (การปกครองท้องถิ่น) ควรมีเกณฑ์ที่แตกต่างจากนักศึกษาทั่วไป ควรเน้นที่กิจกรรม กระบวนการมีส่วนร่วมที่เป็นการพัฒนาท้องถิ่นจะมีความเหมาะสมกว่า

3.รายวิชาที่ใช้กำหนดเป็นหลักสูตรการเรียนการสอนควรเน้นหนักที่สามารถนำเอาหลักทฤษฎีที่ถูกต้องไปปฏิบัติได้จริงในสถานการณ์ต่างๆ และส่งเสริมให้เกิดกระบวนการกลุ่มเน้นการมีส่วนร่วมให้มากขึ้น

4.คณะกรรมการบริหารหลักสูตรควรมีการทบทวนว่าการจัดการเรียนการสอนแบบบล็อกคอร์สกับการเรียนการสอนในระยะยาวตลอดภาคเรียนตามปกติ อย่างใดจะเกิดประสิทธิภาพมากกว่ากันแล้วพัฒนาปรับปรุงเลือกแนวทางที่ดีที่สุด

5.คณะกรรมการบริหารหลักสูตรควรมีการทบทวนว่าการจัดการเรียนการสอนแบบกลุ่มใหญ่ขนาด 70 -80 คน กับการจัดกลุ่มเล็กลงเพื่อให้ศึกษามีบทบาทในการมีส่วนร่วมมากขึ้น โดยอาจจะจัดในบางช่วงเวลาหรือบางวิชาอย่างใดจะเกิดประสิทธิภาพมากกว่ากัน แล้วพัฒนาปรับปรุงเลือกแนวทางที่ดีที่สุดต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาและเสนอข้อมูลเฉพาะสภาพการเรียนการสอนและสภาพปัญหาปัจจุบันของหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต(การปกครองท้องถิ่น) เท่านั้นยังคงมีประเด็นอื่นๆ ที่ต้องทำการศึกษาเพิ่มเติมได้ เช่น ความต้องการของนักศึกษา ความเหมาะสมกับการนำหลักสูตรไปใช้ และอาจจะศึกษาเกี่ยวกับตัวอาจารย์ผู้สอนโดยตรง
2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างมหาวิทยาลัยต่างๆ ที่ดำเนินการเรียนการสอนตามโครงการความร่วมมือทางวิชาการระหว่างกรมการปกครองท้องถิ่นกับมหาวิทยาลัยที่เข้าร่วมโครงการ
3. ควรขยายการศึกษาโดยใช้กลุ่มประชากรที่เป็นนักศึกษา ร.ป.ศ. รุ่น 2 เพื่อที่จะได้ทราบถึงสภาพที่แท้จริงของการเรียนการสอนของหลักสูตร